

Nr 55.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa ändringar i riktlinjerna för den statliga exportkrediten; given Stockholms slott den 13 februari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås att den nuvarande statsgarantien för exportkredit försöksvis utbyggs med en ny garantiform, avseende finansiering av produktion för export. Dylik finansieringsgaranti anses böra förbehållas exporten till hårdvalutaländerna. Vidare föreslås uppmjukningar i villkoren för statsgaranti för entreprenadarbeten. Den hittillsvarande garantien mot förluster i samband med lagerhållning utomlands föreslås i undantagsfall skola få användas även i fråga om andra länder än hårdvalutaländer. Slutligen föreslås att garantigivningen mot förlust på grund av statliga åtgärder utomlands utvidgas att omfatta även opåräknat införande av importlicensiering eller återtagande av redan lämnade importlicenser.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 februari 1953.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och chefen för finansdepartementet anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, fråga om vissa *ändringar i riktlinjerna för den statliga exportkrediten* samt anför därvid följande.

Inledning.

Statsgaranti mot förlust på grund av exportkredit har i Sverige meddelats alltsedan budgetåret 1933/34. Garantien har grundats på tid efter annan av riksdagen givna bemyndiganden samt av Kungl. Maj:t i enlighet därmed utfärdade författningar. Prövning och avgörande av frågor om statsgaranti för exportkredit ankommer på exportkreditnämnden, för vilken instruktion utfärdats den 26 juni 1933 (nr 430).

1951 års riksdag medgav efter förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 8; r. skr. nr 53), att svenska staten fick intill utgången av budgetåret 1953/54 åtaga sig betalningsansvar i form av statsgaranti för exportkredit till ett belopp av högst 300 miljoner kronor. Gällande bestämmelser om garantigivningen återfinns i kungörelsen den 9 juni 1950 (nr 321), vars giltighetstid förlängts genom kungörelsen den 6 april 1951 (nr 153). Det huvudsakliga innehållet i ifrågavarande kungörelser är följande.

Exportkreditnämnden äger att till främjande av svensk export bevilja statsgaranti mot förlust på grund av den kredit, som av svensk exportör eller svensk bank eller annan svensk kreditgivare lämnas vid försäljning till utlandet av inhemska alster av industri, jordbruk eller fiske. Då särskilda skäl föreligger, må sådan garanti lämnas även vid export av icke inhemska alster. Statsgaranti må ock i särskilda fall beviljas för entreprenadarbeten, som utförs i utlandet, i förening med industrileveranser ävensom för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet, särskilt då dylik verksamhet kan bli av betydelse för svensk export. Statsgarantier av nu angivna slag må högst avse, att ett belopp uppgående till 75 procent av den lämnade krediten kommer att inflyta eller ock att 75 procent av uppkommande förlust å krediten täcks; dock må, då särskilda skäl därtill föreligger, garantien utsträckas till 85 procent. Garantier må icke avse utebliven betalning av annan anledning än köparens insolvens eller så-

dana statliga åtgärder utomlands som allmänt moratorium, valutaspärr eller dylikt. Statsgaranti må jämväl beviljas svensk exportör eller svensk bank eller annan svensk kreditgivare mot förlust på grund av lagerhållning av svenska exportvaror utomlands. Denna garanti skall beviljas enligt de riktlinjer, som Kungl. Maj:t särskilt fastställer, och må högst avse, att 75 procent av uppkommande förlust i samband med lagerhållningen täcks.

För beviljad garanti av samtliga här nämnda slag skall den, som erhåller garantien, erlægga en premie, avpassad med hänsyn till olika inverkan omständigheter, såsom längden av avtalad kredittid, förhållandena i importlandet, andra förefintliga riskmoment och varans art. Premien skall så beräknas, att den innefattar bidrag till täckande av administrationskostnaderna för exportkreditnämnden.

Gällande statsgarantier får ej överstiga 300 miljoner kronor, varav högst 30 miljoner kronor för lagerhållning utomlands. I de båda beloppen skall inräknas vad exportkreditnämnden utgivit på grund av beviljad garanti, i den mån utbetalningarna icke täcks av återbetalningar eller av inkomst av premier, sedan kostnaderna för nämndens verksamhet guldits.

Enligt beslut av 1933 års riksdag skall exportkreditnämndens premieinkomster överföras till en av riksgäldskontoret förvaltd fond, från vilken skall täckas såväl förluster å verksamheten som nämndens administrationskostnader. I den mån fonden icke förslår därtill skall riksgäldskontoret förskotta medel till utgifterna för verksamheten.

Under tiden från nämndens tillkomst år 1933 till utgången av år 1952 har exportkreditnämnden utfärdat garantier för krediter å sammanlagt 1 123 miljoner kronor, varav statens ansvar omfattat 726 miljoner kronor. Den 31 december 1952 gällde garantier, avseende krediter å 140 miljoner kronor, varav statens garanti omfattade 72 miljoner kronor, medan garantier utlovats men ännu ej tagits i anspråk för krediter å 37 miljoner kronor med ett garantibelopp av 23 miljoner kronor. Den sammanlagda premieinkomsten har uppgått till 23,5 miljoner kronor. Härtill har kommit ränteinkomster å överskottsmedel med 0,8 miljon kronor. Utbetalningar för skadefall — skadefall å finska garantier, för vilka nämnden jämlikt beslut av 1946 års lagtima riksdag erhållit täckning ur fonden för kreditgivning till utlandet, ej inräknade — har uppgått till 16,4 miljoner kronor. Härav har 8 miljoner kronor kunnat återvinnas och nettoutbetalningarna har alltså uppgått till 8,4 miljoner kronor. Omkostnaderna för nämndens verksamhet har utgjort 1,7 miljon kronor. Sedan verksamhetens början har sålunda uppstått ett överskott å (24,3—8,4—1,7 =) 14,2 miljoner kronor.

I skrivelse den 17 oktober 1952 har exportkreditnämnden framlagt förslag till komplettering av gällande bestämmelser angående exportkredit främst i syfte att bereda exporten till hårdvalutaländer ett mera effektivt stöd än hittills.

Över skrivelsen har utlåtanden avgivits av statskontoret, kommerskollegium, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret samt svenska beskickningen i Washington. Kommerskollegium har till sitt utlåtande fogat yttranden från Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Gävle, Kooperativa förbundet, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges grossistförbund samt Sveriges industriförbund.

Exportkreditnämndens framställning.

I exportkreditnämndens skrivelse framläggs förslag till 1) vissa ändringar i villkoren för garantigivning för entreprenadarbeten; 2) vissa ändringar i villkoren för garantigivningen för teknisk konsulterande verksamhet; 3) utsträckning av garantien för lagerhållning att i vissa fall omfatta även icke hårdvalutaländer; 4) införande på försök av finansieringsgarantier samt 5) viss utvidgning av garantigivningen mot förlust på grund av statliga åtgärder utomlands.

Inledningsvis framhåller nämnden, att den utveckling som ägt rum sedan år 1950, då bestämmelserna angående statsgaranti för exportkredit senast ändrades i syfte att stödja och uppmuntra exporten till dollarmarknaderna, ytterligare visat betydelsen av att exporten mot betalning i hårdvaluta främjas. Enligt vad nämnden inhämtat har exportörerna i ett flertal med Sverige konkurrerande länder kommit i åtnjutande av ökat stöd genom statliga åtgärder i form av garanti- och kreditgivning. Särskilda åtgärder har därvid vidtagits för att främja export mot betalning i dollar, men även i övrigt har statsmakterna sökt underlätta exporten, vilket otvivelaktigt bidragit till den hårdnande konkurrensen på alla exportmarknader. I anledning av denna utveckling har exportkreditnämnden funnit det angeläget att gällande bestämmelser angående exportkreditgaranti kompletteras i syfte att bereda exporten till hårdvalutaländer ett mera effektivt stöd än hittills. Med hänsyn till skärpningen i det allmänna exportläget har det enligt nämnden syntts önskvärt, att bestämmelserna samtidigt ändras på vissa punkter, så att garantigivningen bättre anpassas efter dagens läge. Detta anses kunna ske utan att i mera avsevärd grad öka de med garantigivningen förenade riskerna.

Statsgaranti må enligt gällande bestämmelser i särskilda fall beviljas för *entreprenadarbeten*, som utförs i utlandet, i förening med industrileveranser. Bestämmelsen är med undantag för en redaktionell ändring år 1950 oförändrad sedan år 1933 men har vid flera tillfällen varit föremål för diskussion.

Vid författningens tillkomst var meningarna delade rörande lämpligheten av att låta garantigivningen över huvud taget omfatta entreprenadarbeten. Införandet av det statliga exportkreditsystemet ingick nämligen som ett led i åtgärderna att bekämpa då rådande arbetslöshet, och garantigivningens syfte var att befordra exporten av svenska varor och därmed skapa arbetsmöjligheter inom landet. Exportkreditnämnden begränsade därför till en början garantigivningen till att avse högst så stor del av krediten, som motsvarade värdet av de i entreprenaden ingående svenska varorna och tjänsterna.

I proposition nr 117/1939 uttalade departementschefen, att han fann motiverat, att garantien icke gjordes uteslutande beroende av de i vederbörande entreprenadföretag ingående svenska varornas och tjänsternas siffermässigt beräkneliga andel utan att en något friare praxis tillämpades för de särskilda fall, då föreliggande omständigheter gjorde detta berättigat och önsk-

vårt. Statsutskottet tillstyrkte vad departementschefen sålunda förordade men fann sig böra generellt framhålla angelägenheten av att exportkreditgaranti-verksamheten även i framtiden komme att bedrivas med stor försiktighet. Frågan om en något friare praxis vid garantigivning i samband med entreprenadarbeten i utlandet upptogs ånyo i propositionen nr 211 till 1950 års riksdag, varvid ifrågasattes en utvidgning av exportkreditgarantien i samband med entreprenadföretag utomlands. Departementschefen förordade därvid försiktighet vid uppmjukningen av praxis på detta område, under åberopande av de stora förluster — cirka 70 procent av nettoutbetalningarna för skadefall — som gjorts å garantigivningen för entreprenadarbeten, och anslöt sig i huvudsak till den år 1939 av dåvarande departementschefen deklarerade uppfattningen. Statsutskottet ville icke motsätta sig uppmjukningen av föreliggande praxis men förordade iakttagande av stor försiktighet därvidlag och ansåg, att en utvidgning av garantien endast borde ske, då, såsom departementschefen framhållit, föreliggande omständigheter gjorde detta berättigat och önskvårt.

Enär såväl departementschefens som riksdagens restriktiva inställning enligt exportkreditnämnden torde ha sammanhängt med den betydande förlust, som inträffat i samband med denna form av garantigivning, anser nämnden det nu böra framhållas, att endast ett skadefall inträffat och att detta förorsakats av inlemmandet av republiken Lettland i Sovjetunionen. Skadefallet utgör enligt nämnden intet belägg för att garantier i samband med entreprenadarbeten skulle vara mera riskfyllda än andra garantier. I själva verket resulterade förhandlingarna med Sovjetunionen om ersättning för de svenska tillgodohavandena i de baltiska staterna i att väsentligt större ersättning erhöles för entreprenadfordringarna än för övriga fordringar. Härav anses dock icke följa, att entreprenadgarantier skulle kunna uppfattas som förhållandevis mindre riskfyllda. I stället kan enligt nämnden sannolikt med fog hävdas, att det ur risksynpunkt i regel torde sakna betydelse, om en garanti avser fordran på grund av entreprenadarbete eller fordran på grund av en varuleverans.

Då sålunda kredit i samband med entreprenadarbeten enligt nämnden icke kan anses som ett särskilt riskfyllt garantiobjekt och då stora och ur landets synpunkt betydelsefulla entreprenadarbeten, exempelvis tunnel- och järnvägsbyggen, ej behöver och kanske ej kan förknippas med leveranser av svenska varor, anser nämnden det önskvårt, att garanti generellt må kunna beviljas för entreprenadarbeten i utlandet. Villkoret att garanti kan lämnas blott i särskilda fall och i förening med industrileveranser anses böra bortfalla. Nämnden förutsätter dock, att garantien endast i undantagsfall, nämligen när detta av valutaskäl synes särskilt angeläget, skall täcka kreditgivning avseende utländska varor och tjänster.

Enligt gällande bestämmelser må statsgaranti i särskilda fall beviljas för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet, särskilt då dylik verksamhet kan bli av betydelse för svensk export. Användningen i utlandet av svenska tjänster av olika slag,

vilka inbringar valutor utan att taga i anspråk vare sig inhemska eller utländska råvaror, är enligt nämnden uppenbarligen en värdefull form av export. Garantigivning för alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet framstår därför i regel såsom mycket välmotiverad. Ehuru sådan verksamhet enligt nämndens uppfattning praktiskt taget alltid torde vara av betydelse för svensk export, anses det ofta vara svårt att fastställa ett direkt samband mellan levererade tjänster och efterföljande varuleveranser. Nämnden förordar därför slopande av det i författningen intagna tillägget, att garanti må beviljas särskilt då teknisk konsulterande verksamhet kan bli av betydelse för svensk export.

Statsgaranti mot förlust på grund av lagerhållning av svenska exportvaror utomlands kan nu beviljas svensk exportör eller svensk bank eller annan svensk kreditgivare enligt de riktlinjer, som Kungl. Maj:t särskilt fastställer. Denna form av garantigivning, som infördes först år 1950, har förutsatts komma till användning endast vid lagerhållning i Förenta staterna och andra hårdvalutaländer. Garantien är närmast avsedd att täcka den förlust, som en exportör kan åsamkas i samband med hållande av konsignationslager, i första hand till följd av nedgång i lagrets värde. Därvid kan garanti utställas till förmån för exportörens svenska bankförbindelse. Endast den sistnämnda garantiformen har hittills kommit till användning. Beträffande garantigivningen för lagerhållning har exportkreditnämnden anfört följande.

De utfärdade garantierna, till antalet uppgående till blott 8 stycken, under vilka staten iklätt sig ansvar för 3 428 000 kronor, varav för närvarande är utelöpande 4 garantier med en ansvarssumma å 1 271 650 kronor, har samtliga haft formen av garanti gentemot en finansierande bank. Denna bank har därigenom erhållit säkerhet för en särskild kredit, som öppnats till förmån för en exportör och som fått utnyttjas till belopp motsvarande 75 % av värdet av de varor, vilka skeppats till lager. För krediten har exportören i första hand varit betalningsansvarig, och exportkreditnämnden har alltså ej övertagit något ansvar för förlust för exportören på lagerhållningen. Krediten har i en del fall säkerställts genom att varorna lagrats för bankens räkning, i andra fall genom borgen, men i en del fall har ingen särskild säkerhet ställts. Garantigivningen har föregåtts av noggrann utredning av förutsättningarna för försäljning av lagervarorna i belysning av uppnådda försäljningsresultat ävensom om exportörens personliga förhållanden och ekonomiska ställning, och engagemangen har varit föremål för fortlöpande övervakning. Att emellertid garantiformen är förenad med ej obetydlig risk torde vara obestriddigt. Dock har något skadefall hittills icke uppkommit och för närvarande saknas anledning befara förlust på utelöpande garantier.

Denna form av garanti har enligt nämnden visat sig motsvara behovet. De fall av lagerhållning och därmed följande försäljning till amerikanska köpare, som varit föremål för garantigivning, skulle enligt nämnden knappast ha kommit till stånd utan stödet av statlig garanti.

Lagerhållningsgaranti har hittills endast kunnat lämnas vid export till hårdvalutaländer. Emellertid har det enligt exportkreditnämnden visat sig att lagerhållning är en mycket betydelsefull förutsättning för en framgångs-

rik bearbetning av åtskilliga andra, i vart fall på längre sikt viktiga marknader. Detta anses exempelvis vara fallet vid export till det inre av Afrika, varvid transporttiderna ofta blir mycket långa. Exportkreditnämnden föreslår därför att finansieringsgarantierna icke begränsas till att avse lagerhållning enbart i hårdvalutaländer. Nämnden bör ha möjlighet att meddela garanti för finansiering av lagerhållning i utlandet, då detta av särskilda omständigheter synes befogat och ägnat att befordra export av synnerlig vikt.

Exportkreditnämnden föreslår vidare införande på försök efter danskt mönster av finansieringsgarantier.

Den danska garantigivningen avseende finansiering av export utgör en mycket väsentlig del av garantisystemet; av nuvarande garantigivning faller mer än 40 procent på garantier av detta slag. Enligt dansk erfarenhet sedan mera än 20 år tillbaka har finansieringsgarantierna, som avsett både varuleveranser och entreprenadarbeten, haft en mycket stimulerande effekt på exporten och icke minst för mindre företag i ett betydande antal fall utgjort en grundförutsättning för att exportorder kunnat accepteras. Om den närmare utformningen av det danska garantisystemet har nämnden meddelat följande.

Garantierna utställs till förmån för en finansierande bank med full regressrätt mot exportören, vilken, då så anses påkallat, har att ställa säkerhet för krediten exempelvis i form av sekundärinteckningar eller borgen. Garantigivningen sker i två huvudformer, av vilka den ena avser finansiering under hela tillverkningsprocessen ända tills likvid influtit, medan den andra har till föremål exportens finansiering efter det skeppning ägt rum, varvid garantien hänför sig till belåning av dokumenten. I förra fallet utgör den accepterade ordern utgångspunkt för garantigivningen och denna sättes främst i relation till kostnaderna för råvaror och arbetslöner. Garantigivningen föregås av undersökning av garantisökandens ekonomiska ställning och hans förutsättningar att kunna fullfölja sitt leveransåtagande. Garantierna utformas individuellt och villkoren för kreditens utnyttjande kan vara synnerligen skiftande, beroende på omständigheterna i varje särskilt fall. Alltid gäller dock, att garantitagaren måste förbinda sig att efter varans färdigställande och skeppning överlämna dokumenten till den finansierande banken för inkasso. De för krediten fastställda villkoren meddelas banken, som övertager kontrollen över att desamma uppfylls. Under förutsättning att banken därvid iakttagit den aktsamhet, som bankmässigt normalt bör föreligga, är den helt skyddad mot förlust på kreditgivningen.

Exportkreditnämnden betonar, att handläggningen av garantiärenden av denna art är särskilt krävande och att garantigivning ej torde kunna ske utan att förluster uppkommer. I Danmark har sedan krigsslutet utbetalningarna för skadefall ungefär motsvarat den på garantigivningen fallande premieinkomsten. I en vikande konjunktur anses riskerna öka, men å andra sidan torde enligt nämnden just i en sådan situation tillgången till en garanti av detta slag bereda exportindustrien ett många gånger verksamt stöd. Med hänsyn härtill anser nämnden det synnerligen önskvärt, att även i vårt land garantigivning efter mönster av det danska garantisystemet införs på försök, även om detta skulle medföra uppkomsten av skadefall i större ut-

sträckning än tidigare. Enligt nämndens uppfattning torde utbetalningarna av denna anledning sannolikt kunna täckas av inflytande premier, eller ett eventuellt minussaldo i vart fall begränsas till ett måttligt belopp. I detta sammanhang erinrar nämnden om att på exportkreditnämndens hittillsvarande verksamhet, sedan uppkomna skadefall och nämndens administrationskostnader blivit betalda, uppstått ett överskott av mera än 14 miljoner kronor.

Den föreslagna garantigivningen skulle enligt nämnden ifrågakomma vid försäljning av varor mot dollarbetalning, men det anses önskvärt, att — i likhet med vad som föreslagits beträffande garantier i samband med lagerhållning — nämnda slag av finansieringsgarantier även skulle kunna meddelas vid försäljning till andra länder, då det av särskilda omständigheter anses befogat och ägnat att befordra export av synnerlig vikt. Nämnden ifrågasätter däremot icke för närvarande att generellt få meddela finansieringsgarantier. Om sysselsättningsläget inom exportindustrierna skulle allvarligt försämrats, anses dock denna möjlighet böra övervägas.

Innan erfarenhet vunnits, hur garantigivningen verkar, torde det enligt nämnden finnas anledning att på visst sätt begränsa denna. Nämnden föreslår därför, att garantier mot förlust på lagerhållning av svenska exportvaror utomlands och garantier för krediter, som av svenska banker lämnas för tillverkning av exportvaror och försäljning av sådana varor, begränsas till ett högsta sammanlagt belopp av 40 miljoner kronor. Nämnden föreslår att finansieringsgaranti i varje särskilt fall får motsvara högst 75 procent eller, i undantagsfall, högst 85 procent av leveransens värde.

I en den 10 februari 1953 dagtecknad promemoria har nämnden uttalat att ett betydande intresse kunnat konstateras från exportindustriens sida för de föreslagna finansieringsgarantierna. I anslutning härtill hemställer nämnden att Kungl. Maj:t måtte utverka att den sammanlagda garantisumman för dessa garantier samt lagerhållningsgarantier måtte kunna uppgå till förslagsvis 100 miljoner kronor. Härigenom skulle man erhålla bättre förutsättningar att utnyttja de möjligheter som kan finnas att öka ur landets synpunkt viktig export.

Slutligen föreslår nämnden en viss utvidgning av de risker utomlands garantien får avse. Exportkreditgarantien får nu — här bortses från lagerhållningsgarantien — icke täcka andra risker än köparens insolvens och sådana statliga åtgärder utomlands som allmänt moratorium, valutaspärr och dylikt. En utvidgning av garantigivningen till att avse även vägran från köparen att mottaga varan, hävande av köpekontrakt och liknande företeelser, något som i utländska garantisystem i regel icke blir föremål för täckning, ter sig enligt nämnden knappast välbetänkt, bl. a. på grund av de möjligheter till samspel mellan köpare och säljare som skulle föreligga. Däremot anser nämnden de statliga åtgärder, som garantien kan avse, vara alltför snävt begränsade. Detta torde enligt nämnden bero på att förhållandena vid garantisystemets tillkomst icke motiverade en mera omfattande garantigivning. Sedan dess har emellertid opåräknat införande av

importlicensiering eller återtagande av redan lämnade importlicenser tillkommit såsom mycket allvarliga hinder för exporten, förorsakande avsevärda risker. I de fall då exportören icke haft anledning räkna med att importlicensiering skulle införas, som förhindrade införseln av den kontrakterade varan, eller exportören förväntat sig om att importören erhållit importlicens, ehuru denna sedermera återtagits, anser nämnden det emellertid rimligt att härav uppkommande förlust i garantihänseende jämföras med förlust på grund av de i författningen angivna orsakerna. En ändring härutinnan anser nämnden sålunda böra övervägas.

Yttranden.

Förslaget att slopa villkoret om industrileveranser vid garantigivning för entreprenadarbeten godtas i huvudsak av samtliga remissinstanser. *Statskontoret*, *riksbanksfullmäktige* samt *handelskammaren i Gävle* anmäler dock betänkligheter mot att låta garantien täcka kreditgivning avseende utländska varor och tjänster. Riksbanksfullmäktige anser en sådan utbyggnad ur flera synpunkter olämplig; i vissa situationer torde den direkt kunna motverka garantigivningens syften. I anledning av att exportkreditnämnden hävdade, att det ur risk-synpunkt i regel saknar betydelse, om en garanti avser fordran på grund av ett entreprenadarbete eller fordran på grund av varuleverans framhåller *statskontoret*, att i vart fall de tidigare kredittiderna vid entreprenadarbeten var avsevärt längre än vid varuleveranser, vilket givetvis innebar ökade risker vid garantigivningen i samband med entreprenader.

Förslaget om ändring i villkoren för garantigivningen för teknisk konsulterande verksamhet föranleder icke någon erinran från någon av remissinstanserna.

Förslaget att utsträcka garantien för lagerhållning att i vissa fall omfatta även icke hårdvalutaländer tillstyrks av *kommerskollegium*, *riksgäldsfullmäktige*, *Stockholms handelskammare*, *Skånes handelskammare*, *handelskammaren i Gävle*, *Kooperativa förbundet*, *exportföreningen*, *grossistförbundet* samt *industriförbundet*, medan *riksbanksfullmäktige* och *beskickningen i Washington* ställer sig kritiska till förslaget.

Riksgäldsfullmäktige förutsätter vid sitt tillstyrkande av exportkreditnämndens ifrågavarande förslag, att nämnden liksom hittills kommer att handha garantigivningen vid lagerhållning utomlands med stor försiktighet och med aktgivande på de ökade risker, som en utbyggnad av garantigivningen på detta område kan medföra. *Stockholms handelskammare*, som livligt tillstyrker nämndens förslag rörande lagerhållningsgarantier, förutsätter, att avsikten icke är att förhindra, att garanti lämnas direkt till företag som själv finansierar lagerhållning utomlands.

Riksbanksfullmäktige erinrar om att ifrågavarande garantiform infördes år 1950 med avsikt att stimulera dollarexporten och att de förhållanden, som

då gjorde att man ansåg en speciell favör för denna export motiverad, fortfarande kvarstår. *Beskickningen i Washington* anför liknande synpunkter och framhåller, att den nu ifrågasatta utvidgningen av finansieringsgaranti vid lagerhållning synes kunna medföra en utveckling, som innebär, att den s. k. dollarexporten icke längre ensam kommer i åtnjutande av det särincitament som tidigare förelegat, samt ställer den frågan om icke hårdvalutamarknaden även i fortsättningen utom i undantagsfall ensam borde komma i åtnjutande av finansieringsgaranti vid lagerhållning.

Förslaget om införande av finansieringsgarantier godtas av *statskontoret, kommerskollegium, riksgäldsfullmäktige, Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Gävle, Kooperativa förbundet, exportföreningen, grossistförbundet* samt *industriförbundet. Riksbanksfullmäktige* samt *beskickningen i Washington* har anført erinringar mot förslaget.

Statskontoret uttalar bl. a. att de gynnsamma danska erfarenheterna rörande ifrågavarande garantiform synes tala för att den försöksvis prövas även i vårt land. Ämbetsverket förutsätter emellertid, att detta sker med stor försiktighet samt att garantiformen icke ges en sådan tillämpning, att den motverkar den av statsmakterna i övrigt förda kreditpolitiken. *Statskontoret* anser, att garantiprocentsatsen i intet fall bör få sättas högre än 75, samt håller bestämt före, att för dessa garantier och lagerhållningsgarantierna garantisumman icke bör få överstiga 30 miljoner kronor eller samma maximibelopp, som föreskrivits för enbart lagerhållningsgarantierna.

Riksbanksfullmäktige anser det böra närmare undersökas, om icke ett system med finansieringsgaranti efter danskt mönster borde kunna tillämpas i fråga om dollarexporten, men anser uteslutet, att dylik garanti utnyttjas för annan export. Vidare anser fullmäktige det nödvändigt, att frågan blir föremål för närmare utredning med beaktande av den inom landet förda kreditpolitiken. Systemet får enligt fullmäktige sålunda icke utformas på ett sådant sätt, att det skulle kunna inträffa att kreditbehov för export, där garanti lämnades, skulle komma att prioriteras framför kreditbehov för annan dollarexport. Emellertid är riksbanken beredd att med affärsbankerna taga upp frågan till närmare diskussion. Innan dylika överläggningar ägt rum anser fullmäktige det icke vara möjligt att ingå på de närmare detaljerna.

Beskickningen i Washington förordar exportkreditnämndens förslag i vad avser den s. k. dollarexporten och ifrågasätter om icke denna åtgärd borde reserveras för hårdvalutamarknaden. *Beskickningen* framhåller, att den fördyring av varan som är förbunden med garantisystemet i vissa fall synes ha verkat avhållande på de svenska exportörerna.

Den ifrågasatta utvidgningen av de risker utomlands garantien får avse att omfatta även opåräknat införande av importlicensiering eller återtagande av redan lämnade licenser har ej mött erinringar från någon av remissinstanserna.

Stockholms handelskammare anför, att erfarenheterna under senare tid ger vid handen, att behov föreligger av en sådan utvidgning av garantisystemet, som föreslagits av exportkreditnämnden. Handelskammaren ifrågasätter emellertid huruvida icke de risker, som garantierna avser, bör ytterligare utvidgas. Därvid åsyftas främst det fall, att importlandet exempelvis i samband med att viss vara frilistas höjer tullen för denna så kraftigt, att köparen av denna anledning vägrar att taga emot varan. Med de begränsade möjligheter, som i praktiken ofta föreligger för exportören att på rättslig väg göra sina anspråk gällande, bör det enligt handelskammarens mening tagas under övervägande, om icke även dylika och andra liknande fall, då genom statliga förfoganden i importlandet de ekonomiska förutsättningarna för köpet helt förändrats och importören på grund härav vägrar att fullfölja detta, lämpligen bör omfattas av garantigivningen. Denna anses vidare böra täcka sådana fall, då exportören till följd av här i landet utfärdat exportförbud eller återkallad exportlicens blir ur stånd att verkställa kontraherad leverans.

Kommerskollegium, som i sitt yttrande berör Stockholms handelskammarens nämnda förslag, finner det önskvärt att här avsedd utvidgning av de statliga kreditgarantierna tas under övervägande, varvid man dock vad tullhöjningar beträffar av både principiella och praktiska skäl måste begränsa sig till sådana höjningar, som uppenbarligen är ämnade att vid frilistning träda i stället för tidigare importspärr.

Departementschefen.

När statliga exportkreditgarantier infördes i Sverige år 1933 var syftet närmast att genom stimulans åt exporten främja sysselsättningen inom landet. Efter hand fick garantigivningen ökad vikt i olika handelspolitiska sammanhang och under de senaste åren har den fått särskild betydelse ur valutasynpunkt.

Avsikten med den utbyggnad av systemet med statliga exportkreditgarantier, som skedde år 1950, var främst att underlätta för industrien att i ökad utsträckning inrikta exporten på de mera svärbearbetade hårdvalutamarknaderna och därmed öka dollarinkomsterna. Den viktigaste ändring, som då infördes, gällde att statsgarantien skulle få avse även förlustrisk i samband med upprättandet av konsignationslager i hårdvalutaländerna.

Sedan våren 1950 har det allmänna exportläget avsevärt skärpts. Till den hårdare konkurrensen på utlandsmarknaderna har bidragit att ett flertal med Sverige konkurrerande länder under de senaste åren på olika vägar sökt främja exporten till dollarmarknaderna. Mot denna bakgrund har exportkreditnämnden ansett angeläget att garantisystemet utbyggs så att exporten till hårdvalutaländer erhåller ett mera effektivt stöd än hittills. Jag delar helt nämndens uppfattning härvidlag och vill i detta sammanhang understryka att exportkreditgarantierna intar en viktig plats bland de olika åt-

gärder från det allmännas sida, som avser att främja dollarbetald export. Under sådana omständigheter synes — även om först den 30 juni 1954 riksdagens senast lämnade bemyndigande att meddela exportkreditgarantier utlöper — frågan om en utbyggnad av exportkreditgarantisystemet böra upptagas till prövning och underställas riksdagen redan innevarande år. De erfarenheter, som under det närmaste året kan göras av nyheter i systemet, torde böra redovisas nästa år, då frågan om fortsatt bemyndigande att meddela exportkreditgarantier kommer upp till behandling.

Den mest betydelsefulla nyheten i den föreliggande framställningen från exportkreditnämnden gäller införande av en form av finansieringsgaranti. Förslaget anknyter till ett i Danmark tillämpat system. Ifrågavarande danska garantigivning sker i två huvudformer. Den ena avser finansiering av exportvaran under tillverkningsprocessen ända tills likvid influtit, medan den andra har till föremål exportens finansiering efter det skeppning ägt rum, varvid garantien hänför sig till belåning av dokumenten. Garantier utställs till förmån för en finansierande bank med full regressrätt mot exportören, vilken, då så anses påkallat, har att ställa säkerhet för krediten exempelvis i form av sekundärinteckningar och borgen. Exportkreditnämnden föreslår, att en garantigivning av motsvarande slag försöksvis införs i Sverige och att denna garantiform skall komma till användning huvudsakligen i samband med dollarbetald export men även få meddelas för annan export, då detta av särskilda omständigheter anses befogat och ägnat att befordra export av synnerlig vikt.

Såsom förut nämnts avser exportkreditnämndens garantier enligt nu gällande bestämmelser sådana risker som köparens insolvens samt valutahinder och vissa andra statliga åtgärder utomlands, varjämte garanti i vissa fall kan meddelas mot förlust på lagerhållning i utlandet. Vid de försök som gjorts i syfte att åvägabrinda en ur allmän synpunkt önskvärd ökning av exporten till hårdvalutamarknaderna har ett allvarligt hinder i många fall visat sig vara svårigheterna att finansiera exporten redan på tillverkningsstadiet. Exportkreditgarantien har i sin nuvarande omfattning kunnat utnyttjas som grund för kreditgivning i samband med varans leverans men har däremot ej kunnat användas som grundval för finansiering av fabrikationen. De danska erfarenheterna av sistnämnda garantiform har varit gynnsamma. Jag förordar att en finansieringsgaranti av denna art försöksvis införs även i Sverige i huvudsaklig överensstämmelse med exportkreditnämndens förslag och enligt de närmare föreskrifter som det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda. Jag förutsätter att nämnden kommer att tillämpa den nya garantiformen med försiktighet. Nämnden har ursprungligen föreslagit att de nya garantierna jämte lagerhållningsgarantierna begränsas till ett högsta sammanlagt belopp av 40 miljoner kronor. Sedermera har nämnden i en kompletterande promemoria hemställt att möjlighet bereds nämnden att efter framställning hos Kungl. Maj:t utfärda garantier av nämnt slag inom ramen för ett belopp av 100 miljoner kronor. I vilken utsträckning den nya garantiformen kan komma att utnyttjas torde

vara svårt att för närvarande bedöma. På skilda håll görs stora ansträngningar att öka den dollarbetalda exporten. Det är uppenbart att därest fråga skulle bli att lämna garanti för större tillverkningsobjekt avsedda för export till dollarländerna garantier kan behöva utfärdas till mycket betydande belopp. Jag förordar därför, att de föreslagna nya garantierna jämte lagerhållningsgarantierna tillsammans får uppgå till ett belopp av 100 miljoner kronor inom ramen för de 300 miljoner kronor riksdagen medgivit för exportkreditgarantier. Dock torde nämnden icke utan särskilt bemyndigande av Kungl. Maj:t böra få meddela garantier till sammanlagt högre belopp än 40 miljoner kronor. I likhet med statskontoret anser jag att finansieringsgaranti bör begränsas till högst 75 procent av leveransens värde. Garantiformen bör tills vidare helt reserveras för dollarbetald export. Nämndens förslag att garantiformen skall omfatta även viss annan export kan jag sålunda icke biträda. Med hänvisning till vad riksbanksfullmäktige framhållit vill jag uttala att tillämpningen av den föreslagna garantiformen självfallet bör ske i överensstämmelse med den allmänna ekonomiska politiken.

I exportkreditnämndens skrivelse föreslås vidare vissa uppmjukningar i villkoren för statsgaranti för entreprenadarbeten och teknisk konsulterande verksamhet. Som villkor för garantigivning för entreprenadarbeten gäller att dessa måste vara förenade med industrileveranser. Vid författningens tillkomst var man av den uppfattningen att garantien endast borde omfatta svenska varor och tjänster. Frågan om en liberalare tillämpning av bestämmelserna har vid olika tillfällen varit föremål för behandling i riksdagen, senast i anledning av proposition 211/1950. Jag uttalade mig då för att man skulle godtaga en något friare praxis i de särskilda fall, då föreliggande omständigheter gjorde detta berättigat och önskvärt. Jag förordade emellertid samtidigt — närmast med tanke på inträffade förluster vid denna garantiform — försiktighet vid uppmjukningen.

Erfarenheterna har numera visat att kredit i samband med entreprenadarbeten icke är att anse som ett särskilt riskfyllt garantiobjekt. Vidare är att märka att stora och ur landets synpunkt betydelsefulla entreprenadarbeten, exempelvis tunnel- och järnvägsbyggen, stundom ej kan förknippas med svenska industrileveranser. Exportkreditnämnden anser därför att villkoret om samband med dylika leveranser bör bortfalla. Entreprenadarbeten, i vilka industrileveranser icke ingår, banar ofta väg för avsättning av svenska produkter och är otvivelaktigt av stort värde för export av svenska varor i varje fall på längre sikt, även om icke industrileveranser direkt ingår i arbetet. Jag tillstyrker därför nämndens förslag på denna punkt. Förslaget innebär att garanti för entreprenadarbeten kan innefatta icke blott varor och tjänster i entreprenadlandet — något som i viss utsträckning gällt även enligt nuvarande praxis — utan också leveranser från ett tredje land. Jag vill framhålla att sistnämnda möjlighet bör utnyttjas endast när det av valutaskäl eller andra speciella omständigheter synes särskilt angeläget.

Vad beträffar förslaget att statsgaranti skall kunna lämnas för svensk

teknisk konsulterande verksamhet, även om ett direkt samband mellan dylik verksamhet och svensk export icke kan fastställas, synes vad nämnden åsyftat vara tillgodosett redan med nuvarande utformning av bestämmelserna. Enligt min mening är sålunda ändring ej erforderlig.

Statsgarantier mot förluster i samband med lagerhållning utomlands har hittills kommit till användning i samband med upprättande av konsignationslager i hårdvalutaländerna. Exportkreditnämnden föreslår, att denna garantiform utsträcks att gälla även icke hårdvalutaländer, då detta av särskilda omständigheter synes påkallat och ägnat att befördra export av synnerlig vikt. Som motiv för denna utvidgning har nämnden framhållit, att lagerhållning är en betydelsefull förutsättning för en framgångsrik bearbetning icke endast av hårdvalutaländerna utan även av andra åtminstone på längre sikt viktiga marknader. Av remissinstanserna har bl. a. riksbanksfullmäktige ansett, att ifrågavarande garantiform bör reserveras för hårdvalutaländerna. När frågan år 1950 uppkom att utvidga statsgarantierna till att gälla även lagerhållning utomlands förelåg stor tveksamhet rörande denna garantiforms berättigande; bl. a. ansågs förlustriskerna svåra att bedöma. Erfarenheterna av ifrågavarande garantiform har emellertid varit gynnsamma. Omfattningen av denna garantigivning har å andra sidan hittills varit relativt begränsad. Vid remissbehandlingen har antytts, att den fördyring av varan, som är förbunden med garantigivningen, i vissa fall kan ha verkat avhållande på de svenska exportörerna. Några skadefall har icke inträffat och icke heller befaras förluster på utelöpande garantier. Jag hyser alltså den uppfattningen att lagerhållningsgarantien i första hand bör användas för hårdvalutamarknaderna. Dock synes det önskvärt, att exportkreditnämnden bereds möjlighet att i undantagsfall och när synnerliga skäl föreligger meddela lagerhållningsgaranti även vid export till icke hårdvalutaländer.

Slutligen har exportkreditnämnden ansett att en sådan ändring av garantibestämmelserna bör övervägas, att exportör skall kunna erhålla statsgaranti mot förluster i anledning av opåräknat införande av importlicenser eller återtagande av meddelade licenser. Jag anser en dylik ändring motiverad och tillstyrker alltså nämndens förslag härutinnan. I detta sammanhang har Stockholms handelskammare och kommerskollegium framfört önskemål om viss ytterligare utvidgning, gällande bl. a. andra fall, då genom statliga förfoganden i importlandet förutsättningarna för affären så ändras att importören vägrar att fullfölja den. Här åsyftade fall torde emellertid i viss utsträckning kunna beaktas redan inom ramen för gällande bestämmelser.

I övrigt torde nu gällande riktlinjer för exportkreditgarantigivningen böra bibehållas oförändrade.

Den utbyggnad av garantigivningen, som jag i det föregående tillstyrkt, torde icke få sådana verkningar, att behov uppkommer att överskrida det till 300 miljoner kronor bestämda maximibeloppet för exportkreditgarantierna

under tiden till och med utgången av budgetåret 1953/54. Någon ändring av det sammanlagda garantibeloppet behöver därför icke nu ifrågasättas.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

dels att under tiden till och med utgången av budgetåret 1953/54 statlig exportkreditgaranti må lämnas i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer som angivits i det föregående,

dels ock att staten må under samma tid inom ramen för tidigare beslutat maximibelopp av 300 miljoner kronor åta sig betalningsansvar för lagerhållning i utlandet samt i form av finansieringsgarantier, avseende produktion för export, till ett belopp av sammanlagt högst 100 miljoner kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnel Sjölin.